

НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЕВІ

Валентина ЛЯШКО,

учитель української мови та літератури, учитель-методист Гужівського ліцею Ічнянської міської ради Прилуцького району Чернігівської області

УЧИТЕЛЬ ЯК АГЕНТ ЗМІН: ВІД ТРАДИЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ДО ФАСИЛІТАТОРА КОМПЕТЕНТНІСНОГО НАВЧАННЯ

Актуальність теми. Реформування загальної середньої освіти в межах Нової української школи зумовлює трансформацію професійної ролі вчителя. Сучасний учитель перестає бути лише транслятором знань і набуває ролі агента змін, фасилітатора навчального досвіду, партнера учня у формуванні ключових компетентностей, наскрізних умінь та ціннісних орієнтацій.

У контексті компетентнісного підходу, дитиноцентризму, педагогіки партнерства, цифровізації та освітніх ризиків, постає потреба переосмислення професійної ідентичності педагога та оновлення практик навчання й оцінювання.

Мета педагогічної ради: сприяти усвідомленню педагогами ролі вчителя як агента змін, сформуванню спільного бачення переходу від традиційної моделі навчання до фасилітативної, компетентнісно орієнтованої педагогічної практики, відповідно до ідей та цінностей НУШ.

Завдання педагогічної ради

- актуалізувати сучасні підходи до професійної ролі вчителя в умовах НУШ;
- проаналізувати відмінності між традиційною моделлю навчання та фасилітаційною;
- визначити ключові компетентності сучасного вчителя;
- окреслити практичні кроки трансформації освітнього процесу;
- стимулювати педагогів до рефлексії та професійного розвитку.

Ключова ідея (концептуальне ядро). Учитель XXI століття — це не джерело інформації, а організатор навчального середовища, наставник, фасилітатор і партнер, який створює умови для активного, усвідомленого та відповідального навчання учнів.

Очікувані результати

- ✓ усвідомлення педагогами своєї ролі як агентів змін;
- ✓ формування спільного ціннісного бачення розвитку школи;
- ✓ підвищення мотивації до впровадження компетентнісного навчання;
- ✓ визначення конкретних напрямів професійного зростання педагогів.

Практичний результат педради

- ✓ рекомендації щодо впровадження фасилітативних методів навчання;
- ✓ оновлення підходів до планування уроків;
- ✓ узгодження дій педагогічного колективу в межах НУШ;
- ✓ використання матеріалів педради для атестації та внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Перебіг педради:**1. Мотиваційний блок**

коротке відео «Хто він — сучасний учитель? "Виклики освіти в Україні очима вчителя року <https://www.facebook.com/galtv.if.ua/videos/1%EF%B>

2. Сучасні підходи до професійної ролі вчителя в умовах Нової української школи

Реформування загальної середньої освіти в Україні в межах концепції Нової української школи (НУШ) зумовило суттєву трансформацію професійної ролі вчителя. Сучасний педагог розглядається не лише як носій предметних знань, а як активний суб'єкт освітніх змін, здатний забезпечити розвиток ключових компетентностей учнів, їхню автономність, критичне мислення та готовність до навчання впродовж життя.

1. Компетентнісний підхід

Ключовим у НУШ є компетентнісний підхід, відповідно до якого вчитель виступає організатором освітнього процесу, спрямованого не на відтворення знань, а на їх застосування в реальних життєвих ситуаціях. Професійна діяльність педагога орієнтується на формування наскрізних умінь: уміння вчитися, співпрацювати, критично мислити, розв'язувати проблеми та приймати відповідальні рішення.

2. Фасилітаційний підхід

У межах фасилітаційного підходу вчитель постає як фасилітатор навчального досвіду, який створює умови для активної пізнавальної діяльності учнів. Педагог не нав'язує готові рішення, а підтримує діалог, стимулює рефлексію, сприяє самостійному конструюванню знань і формуванню внутрішньої мотивації до навчання.

3. Особистісно орієнтований підхід

Особистісно орієнтований підхід передбачає визнання унікальності кожної дитини та врахування її індивідуальних освітніх потреб, здібностей і темпу навчання. У цьому контексті професійна роль учителя трансформується у наставника та тьютора, який супроводжує індивідуальну освітню траєкторію учня.

4. Партнерський підхід

НУШ ґрунтується на педагогіці партнерства, що передбачає рівноправну взаємодію між учителем, учнем і батьками. Вчитель у цій моделі виконує роль медіатора та комунікатора, який вибудовує довірливі взаємини, сприяє розвитку соціальних та емоційних компетентностей, підтримує безпечне освітнє середовище.

5. Рефлексивно-діяльнісний підхід

Сучасний учитель НУШ має володіти високим рівнем професійної рефлексії. Рефлексивно-діяльнісний підхід розглядає педагога як дослідника власної практики, здатного аналізувати результати навчання, коригувати педагогічні стратегії та впроваджувати інновації на основі самооцінювання та зворотного зв'язку.

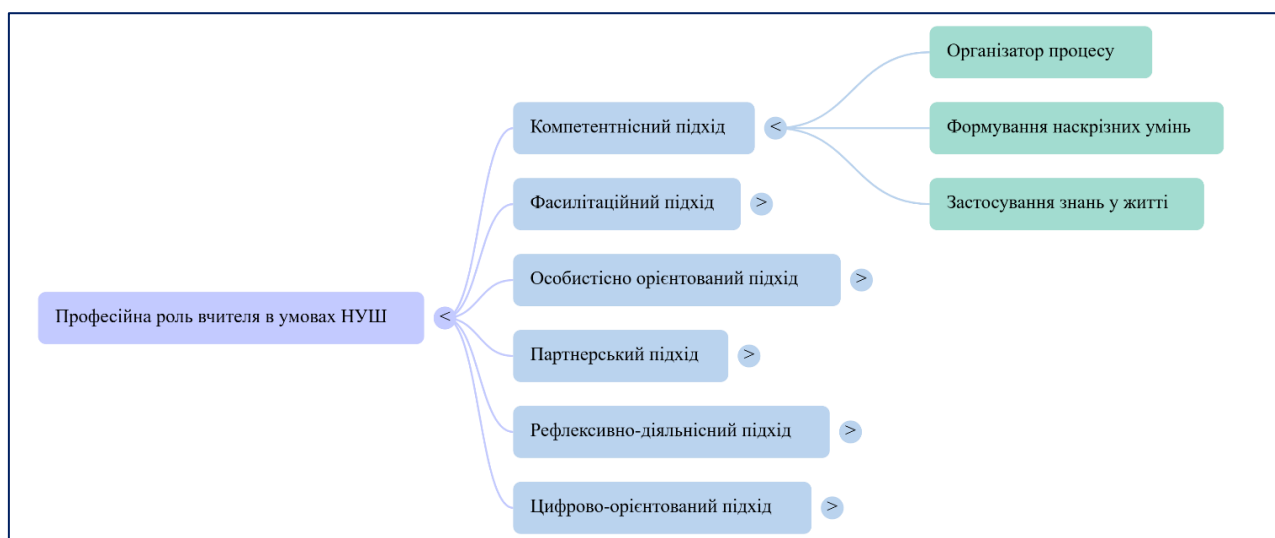
6. Цифрово-орієнтований підхід

В умовах цифровізації освіти професійна роль учителя доповнюється функцією модератора цифрового освітнього середовища. Педагог інтегрує цифрові інструменти в навчальний процес, формує цифрову грамотність учнів та забезпечує безпечне й етичне використання технологій.

Отже, сучасні підходи до професійної ролі вчителя в умовах НУШ відображають перехід від авторитарної, знанневої моделі до гуманістичної, компетентнісно та особистісно орієнтованої парадигми, у якій учитель виступає агентом змін, фасилітатором, наставником і партнером у навчанні.

Створення ментальної карти на платформі

<https://notebooklm.google.com/notebook/293368ca-c3c7-4682-a3e5-ae51496ed250>

3. Вправа «Віднови назву підходу»

https://docs.google.com/forms/d/1CZgRuuJ2IkPI8ygiPk6DDsRePIX6Z59h2_GLZDfuzTs/edit

4. Аналіз відмінностей між традиційною моделлю навчання та фасилітаційною (заповнення порівняльної таблиці – робота в групах)

Критерій	Традиційна модель навчання	Фасилітаційна модель навчання
Роль викладача	Центральна фігура навчального процесу; носій знань, контролер	Фасилітатор, наставник, коуч; організатор і підтримувач навчального середовища
Роль студента / учня	Пасивний споживач знань	Активний суб'єкт навчання, співтворець освітнього процесу
Характер взаємодії	Одностороння (викладач → студент)	Діалогічна, партнерська, суб'єкт–суб'єктна
Домінуючі методи	Лекція, пояснення, відтворення, контроль	Дискусія, проектна діяльність, рефлексія, коучингові запитання
Фокус навчання	Передача та засвоєння знань	Розвиток компетентностей, мислення, саморегуляції
Мотивація	Переважно зовнішня (оцінки, контроль, вимоги)	Переважно внутрішня (інтерес, самореалізація, цінності)
Ставлення до помилки	Помилка – недолік, який карається	Помилка – ресурс для навчання та розвитку
Емоційний клімат	Формальний, часто напружений	Психологічно безпечний, підтримувальний
Нейропедагогічний аспект	Може підвищувати рівень тривожності, гальмувати навчання	Знижує стрес, активізує нейропластичність і довготривалу пам'ять
Рефлексія	Мінімальна або відсутня	Систематична (самоаналіз, зворотний зв'язок)
Індивідуалізація	Обмежена, орієнтація на «середнього» учня	Високий рівень урахування індивідуальних потреб і темпу
Результат навчання	Засвоєння програмного матеріалу	Формування цілісної, автономної, відповідальної особистості

Критерій	Традиційна модель навчання	Фасилітаційна модель навчання
Роль викладача	Центральна фігура навчального процесу; носій знань, контролер	
Роль студента / учня	Пасивний споживач знань	
Характер взаємодії	Одностороння (викладач → студент)	

Критерій	Традиційна модель навчання	Фасилітаційна модель навчання
Домінуючі методи	Лекція, пояснення, відтворення, контроль	
Фокус навчання	Передача та засвоєння знань	
Мотивація	Переважно зовнішня (оцінки, контроль, вимоги)	
Ставлення до помилки	Помилка – недолік, який карається	
Емоційний клімат	Формальний, часто напружений	
Нейропедагогічний аспект	Може підвищувати рівень тривожності, гальмувати навчання	
Рефлексія	Мінімальна або відсутня	
Індивідуалізація	Обмежена, орієнтація на «середнього» учня	
Результат навчання	Засвоєння програмного матеріалу	

Фасилітаційна модель навчання принципово відрізняється від традиційної тим, що зміщує акцент із трансляції знань на розвиток особистості, її когнітивних, емоційних і соціальних ресурсів. У нейропедагогічному контексті вона є більш ефективною, оскільки створює умови для зниження когнітивного перевантаження, підвищення мотивації та формування стійких нейронних зв'язків.

Створення інфографіки на платформі

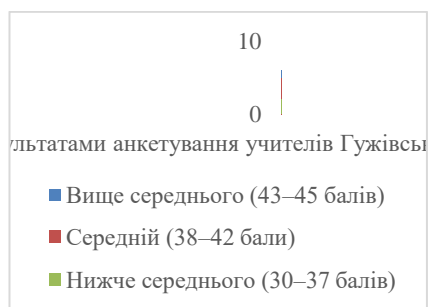
<https://notebooklm.google.com/notebook/293368ca-c3c7-4682-a3e5-ae51496ed250>

5. Визначення ключових компетентностей сучасного вчителя

Самооцінка (результат анкетування) за Професійним стандартом ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Міністерства освіти і науки України від 29 08 2024 р. N125 «ВЧИТЕЛЬ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ» https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/93546/

Анкета надана індивідуально (Додаток 1)

Діаграма 1. Самооцінка (результат анкетування) за Професійним стандартом

Діаграма 1 відображає результати самооцінювання рівня сформованості професійних компетентностей відповідно до Професійного стандарту. Оцінювання здійснювалося за п'ятирівневою шкалою, де кожному діапазону балів відповідає певний рівень професійної сформованості.

П'ятирівнева шкала дозволила комплексно оцінити як сильні сторони професійної діяльності педагога, так і зони подальшого розвитку:

Високий рівень (46–50 балів) свідчить про повністю сформовану компетентність, здатність до наставництва та консультування колег.

Рівень вище середнього (43–45 балів) характеризує впевнену професійну діяльність із потребою в точковому поглибленні окремих аспектів.

Середній рівень (38–42 бали) вказує на достатню сформованість компетентностей та наявність потенціалу для подальшого професійного зростання.

Рівень нижче середнього (30–37 балів) означає етап формування компетентностей і потребу в методичній підтримці.

Низький рівень (0–29 балів) демонструє необхідність системного підвищення кваліфікації та професійного супроводу.

Результати, відображені на діаграмі, дають змогу об'єктивно оцінити власний професійний рівень; визначити компетентності, які є найбільш розвиненими; виявити напрями, що потребують удосконалення або додаткового ресурсного забезпечення; спланувати **індивідуальну траєкторію професійного розвитку**.

Сам факт проведення самооцінювання свідчить про сформовану рефлексивну позицію педагога, готовність до саморозвитку та професійного вдосконалення.

Таким чином, результати самооцінки, представлені на діаграмі 1, є важливим інструментом усвідомлення власного професійного рівня. Вони створюють основу для цілеспрямованого розвитку компетентностей, підвищення якості педагогічної діяльності та професійного зростання відповідно до вимог Професійного стандарту.

7. Практичні кроки трансформації освітнього процесу

Трансформація освітнього процесу від традиційної моделі навчання до компетентнісно орієнтованої фасилітаційної парадигми передбачає системні зміни ролі вчителя, організації навчання та педагогічної взаємодії. Учитель у цьому контексті постає не лише як транслятор знань, а як агент змін, здатний ініціювати та підтримувати інноваційні процеси в освіті.

1. Переосмислення професійної ролі вчителя

Першим кроком трансформації є усвідомлення вчителем своєї нової ролі - фасилітатора, наставника та коуча. Це передбачає відмову від авторитарної моделі управління навчанням і перехід до партнерської взаємодії з учнями, заснованої на довірі, підтримці та спільному пошуку рішень.

2. Формування психологічно безпечного освітнього середовища

Учитель-фасилітатор створює середовище, в якому учні не бояться помилятися, висловлювати власні думки та брати відповідальність за результати навчання. Такий підхід відповідає нейропедагогічним принципам, оскільки зниження рівня стресу сприяє активізації когнітивних процесів і підвищенню мотивації.

3. Перехід до компетентісно орієнтованого планування

Зміст навчання трансформується від засвоєння окремих знань до формування ключових і предметних компетентностей. Учитель планує освітній процес з огляду на очікувані результати навчання, що складаються зі знань, умінь, цінностей та ставлення.

4. Запровадження активних і фасилітаційних методів навчання

Практичними інструментами трансформації є використання проєктної діяльності, проблемного навчання, кейс-методів, групових обговорень, рефлексивних практик та коучингових запитань. Такі методи стимулюють самостійність учнів і розвиток критичного мислення.

5. Розвиток рефлексії та самооцінювання

Важливим кроком є систематичне впровадження рефлексивних практик, що дають змогу учням усвідомлювати власний прогрес, аналізувати труднощі та визначати подальші освітні цілі. Учитель у цьому процесі виконує роль модератора та підтримувача рефлексії.

6. Інтеграція цифрових і міждисциплінарних підходів

Фасилітаційна модель навчання передбачає активне використання цифрових інструментів, онлайн-платформ і міждисциплінарних зв'язків. Це розширює освітній простір і сприяє формуванню цифрової та інформаційної компетентностей.

7. Безперервний професійний розвиток учителя

Учитель як агент змін постійно вдосконалює власні компетентності через навчання, участь у професійних спільнотах, наставництво, коучинг та педагогічні експерименти. Саме особистісна готовність до змін є ключовою умовою успішної трансформації освітнього процесу.

Отже, перехід від традиційної моделі навчання до фасилітаційної компетентісної освіти є поетапним процесом, у якому вчитель відіграє провідну роль як ініціатор, організатор і носій змін. Реалізація окреслених практичних кроків сприяє формуванню активних, відповідальних і самостійних здобувачів освіти, готових до життя й професійної діяльності в умовах сучасного суспільства.

Рефлексивний блок

Вправа «Один крок змін» (кожен педагог формулює особистий крок у напрямі фасилітації).

Проєкт рішення:

1. Взяти до відома інформацію, розглянуту на педраді, щодо трансформації професійної ролі вчителя в умовах реалізації концепції Нової української школи та переходу до фасилітаційної, компетентісно орієнтованої моделі навчання.

2. Визнати актуальною та пріоритетною фасилітаційну модель організації освітнього процесу як таку, що відповідає засадам НУШ, компетентісному підходу, педагогіці партнерства та нейропедагогічним принципам навчання.

3. Педагогічним працівникам постійно:

3.1. У процесі планування та проведення уроків орієнтуватися на формування ключових і предметних компетентностей здобувачів освіти.

3.2. Активно впроваджувати фасилітаційні методи навчання (проєктна діяльність, дискусії, проблемне навчання, рефлексивні практики, коучингові запитання).

3.3. Забезпечувати психологічно безпечне освітнє середовище, засноване на партнерській взаємодії, підтримці та повазі до індивідуальних освітніх потреб учнів.

3.4. Систематично застосовувати формувальне оцінювання, самооцінювання та взаємооцінювання як інструменти розвитку відповідальності й автономності учнів.

4. Методичним об'єднанням:

4.1. Проаналізувати власну освітню практику з позицій фасилітаційного та компетентнісного підходів – до 16.01.2026.

4.2. Розробити та подати пропозиції щодо оновлення методичних матеріалів, календарно-тематичного планування та форм організації навчальної діяльності.

Рекомендувати педагогічним працівникам здійснити самооцінювання професійних компетентностей відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (Наказ МОН України від 29.08.2024 № 125) та визначити індивідуальні траєкторії професійного розвитку.

5. Адміністрації закладу освіти:

6.1. Сприяти створенню умов для професійного розвитку педагогів шляхом організації наставництва, коучингу, педагогічних супервізій та участі у професійних спільнотах.

6.2. Забезпечити методичний супровід упровадження фасилітаційної моделі навчання.

6.3. Ураховувати результати педагогічної ради під час внутрішнього моніторингу якості освіти та атестації педагогічних працівників.

6. Контроль за виконанням рішень педагогічної ради покласти на заступника директора з навчально-виховної роботи В.Ляшко.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Закон України «Про освіту» (2017, зі змінами).
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020).
3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (схвалена розпорядженням КМУ від 14.12.2016 № 988-р).
4. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджений постановою КМУ від 30.09.2020 № 898).
6. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затверджений наказом МОН України від 29.08.2024 № 125.
8. Методичні рекомендації МОН України щодо реалізації компетентнісного підходу в НУШ.

Критерій	Традиційна модель навчання	Фасилітаційна модель навчання
Роль викладача	Центральна фігура навчального процесу; носій знань, контролер	
Роль учня	Пасивний споживач знань	
Характер взаємодії	Одностороння (викладач → студент)	
Домінуючі методи	Лекція, пояснення, відтворення, контроль	
Фокус навчання	Передача та засвоєння знань	
Мотивація	Переважно зовнішня (оцінки, контроль, вимоги)	
Ставлення до помилки	Помилка – недолік, який карається	
Емоційний клімат	Формальний, часто напружений	
Нейропедагогічний аспект	Може підвищувати рівень тривожності, гальмувати навчання	
Рефлексія	Мінімальна або відсутня	
Індивідуалізація	Обмежена, орієнтація на «середнього» учня	
Результат навчання	Засвоєння програмного матеріалу	